

حقوق فرزندان ؛ فصل ششم : پرورش ایمان و مذهب / 11- آشنا سازی با مستحبات

از دیگر وظایف اخلاقی پدران و مادران نسبت به فرزندان خود این است که آنان را با مستحبات و کارهایی که در شریعت واجب نبوده امام اکیدا به آنها سفارش شده است آشنا کنند. بدین صورت که خود عامل و مبلغ عملی و مروج شایسته ای برای این سنتهای نیکو باشند و به زبان و بیان هم فرزندان خویش را به انجام دادن چنین اعمال و سنتهای پسندیده تشویق کنند. مثلا دست فرزند را گرفته و به مسجد ببرند و در کنار خود بنشانند و آنان را به مسائل نماز جماعت و اهمیت حضور در جماعات آشنا سازند. ...

حقوق فرزندان ؛ فصل ششم : پرورش ایمان و مذهب / 11- آشنا سازی با مستحبات

از دیگر وظایف اخلاقی پدران و مادران نسبت به فرزندان خود این است که آنان را با مستحبات و کارهایی که در شریعت واجب نبوده امام اکیدا به آنها سفارش شده است آشنا کنند. بدین صورت که خود عامل و مبلغ عملی و مروج شایسته ای برای این سنتهای نیکو باشند و به زبان و بیان هم فرزندان خویش را به انجام دادن چنین اعمال و سنتهای پسندیده تشویق کنند. مثلا دست فرزند را گرفته و به مسجد ببرند و در کنار خود بنشانند و آنان را به مسائل نماز جماعت و اهمیت حضور در جماعات آشنا سازند. و یا آنان را به نماز اول وقت ، نافله ها، به سحر خیزی و اهمیت نماز شب ، ترغیب نمایند. شاید برخی تصور کنند که وادار کردن کودکان و نوجوانان به مستحبات ، موجب دلزدگی و خستگی آنان از واجبات می شود. لیکن این تصور ناشی از ناآگاهی به رهنمودهای مربیان و کارشناسان اسلام است ، زیرا تعلیم پیشوایان بزرگ اسلام گزافه نیست ، بلکه برخاسته از آشنایی کامل به خصوصیات انسان و نیز پرتوی از وحی آسمانی است . از رهنمودهای معصومین در می یابیم که آشنایی با احکام و سنتهای دینی و عمل به مقتضای آنها دلها را صفا می بخشد، زنگارها را می زداید، روح پاک فرزندان در پرتو ارتباط با پروردگار و در افق کمال لایتناهی پرواز می کند و فروغ و جلای ملکوتی می یابد. البته همچنان که قبلا نیز تذکر دادیم علاقه مند ساختن فرزندان به واجبات و مستحبات باید به طور طبیعی و با اصول تربیتی صورت گیرد نه با زور و تحمیل و خشونت .

1- حضور در نمازهای جماعت

علی بن ابراهیم در تفسیر خود در ذیل آیه : فاصدع بما تؤمر (424) می نویسد: (روزی) ابوطالب به همراه فرزندش جعفر به محضر پیامبر وارد شد در حالیکه آن حضرت نماز می خواند و علی (علیه السلام) به او اقتدا کرده بود. ابوطالب به جعفر گفت : فرزندم کنار عموزاده ات بایست و نماز بخوان . پس جعفر سمت چپ پیامبر به نماز ایستاد.(425)

2- تشویق به نماز شب

پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: رحم الله عبدا قام من اللیل فصلی وایقظ اءهله فصولوا ءءلا و ان ءفضل الءعمال صلاه الرجل باللیل ، والذی نفسی بیده ان الرجل اذا قام من اللیل یصلی ، تسبیح ثیابه و من حوله .(426)

خدای رحمت کند بنده ای را که در پاسی از شب بیدار شود و نماز بخواند و اهل و عیالش را نیز بیدار کند تا آنها هم نماز شب بخوانند. آگاه باشید که بهترین اعمال مرد آست که نماز شب بخواند. قسم به آنکه جانم به دست اوست ، هنگامی که انسان برای نماز شب از جای برمی خیزد، لباسش و هر چه در اطراف اوست تسبیح می گویند.

علی (علیه السلام) فرمود: و اوصیکم بقیام اللیل من ءاول زوال اللیل الی آخره فان غلبکم النوم ففی آخره فمن منع بمرض فان الله یعذر بالعدر.(427)

شما را به شب زنده داری سفارش می کنم از نیمه شب تا آخر شب و اگر خواب بر شما غلبه کرد در آخر شب بیدار شوید. و هر کس که با وجود بیماری از این کار باز ماند، خداوند او را به دلیل عذری که دارد معذور و معاف می دارد.

زید بن علی گوید: کان ءبئی علی بن الحسین رضی الله عنه لایفرط فی صلاه خمسین رکعه . قلت و کیف صلاه الخمسین رکعه قال صلی الله علیه وسلم سبعة عشر رکعه الفرائض و ثمان قبل الظهر و اربع بعدها و اربع قبل العصر و اربع بعد المغرب و ثمان صلاه السحر و ثلاث الوتر و رکعتا الفجر، قال رضی الله عنه و کان علی بن احسین رضی الله عنه یعلمها ءءولاده .(428)

پدرم علی بن الحسین هیچگاه نسبت به نمازهای پنجاه رکعتی ، کوتاهی نمی کرد، عرض کردم : مقصود از نماز پنجاه رکعتی چیست ؟ فرمود: هفده رکعت آن نمازهای واجب روزانه است . هشت رکعت نافله های پیش از نماز ظهر و چهار رکعت نافله های بعد از ظهر و چهار رکعت قبل از نماز عصر و چهار رکعت بعد از نماز مغرب و هشت رکعت نماز شب و سه رکعت نماز وتر (دو رکعت به نیت نماز شفع ، و یک رکعت به نیت نماز وتر) و دو رکعت فجر. سپس اضافه کرد: پدرم (امام زین العابدین) این نمازها را به فرزندان خود تعلیم می داد.

3- تشویق به قضای نمازهای نافله روزانه

امام باقر درباره صفات ویژه و صفات ویژه پدر خود امام سجاد (علیه السلام) می فرماید: و کان یقضی مافاتہ من صلوه نافله النهار فی اللیل و یقول یا نی لیس هذا علیکم بواجب و لکن احب لمن عود منکم نفسه عاده من الخیر ءن یدوم علیها.(429)

آن حضرت نمازهای نافله ای که در روز او فوت شده بود، شب هنگام به جا می آورد و می فرمود: فرزندانم ! قضای این نوافل بر شما واجب نیست لیکن دوست دارم که اگر خود را به کار خیری عادت دادید بر آن مداومت کنید.

4- دو رکعت نافله عشاء

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: کان ءبئی یصلی بعد عشاء الاخره رکعتین و هو جالس یقرأ فیهما مائه آیه و کان یقول من صلاهما و قراء مائه آیه لم تکتب من الغافلین .(430)

همیشه پدرم پس از نماز عشاء دو رکعت نشسته نماز می خواند و در آن صد آیه از قرآن تلاوت می کرد و می فرمود هر که این دو رکعت نماز را بخواند و صد آیه هم بخواند از غافلان محسوب نخواهد شد.

5- تعلیم نماز شب چهارشنبه به فاطمه زهرا (سلام الله علیها)

از حضرت زهرا روایت شده که فرمود: پیامبر خدا به من نماز شب چهارشنبه را تعلیم کرد و فرمود: هر که شش رکعت نماز بخواند و در هر رکعت سوره حمد و آیه : قل اللهم مالک الملك تؤتی الملك من تشاء و تنزع الملك ممن تشاء و تعز من تشاء و تذلل من تشاء بیدک الخیر انک علی کل شیء قدير تولج اللیل فی النهار و تولج النهار فی اللیل و تخرج الحی من المیت و تخرج المیت من الحی و ترزق من تشاء بغير حساب .(431)

پس اگر از نماز فارغ شود و به پیامبر آنچنان که سزاوار است درود بفرستد، خداوند تا هفتاد سال هر گناهی که دارد می بخشد و به او ثوابی می دهد که قابل شمارش نمی باشد. (432)

6- آموزش تسبیح فاطمه زهرا (سلام الله علیها)

ابو هارون مکفوف از امام صادق (علیه السلام) نقل کند که فرمود: یا ابا هارون انا نامر صبیانا بتسبیح فاطمه کما ناءمرهم بالصلاه فاءلزمه فانه لم یلزمه عبد فشقی. (433)
ای ابا هارون ما به فرزندانمان دستور می دهیم تا تسبیح فاطمه زهرا را بگویند. همانگونه که به خواندن نماز فرمانشان می دهیم. پس بر تسبیح فاطمه مداومت کن زیرا هرگز بنده ای که پیوسته این تسبیح را بگوید گمراه و سیه رو نمی شود.

7- احیای شب نیمه شعبان

زید بن علی گوید: کان علی بن الحسین یجمعنا جمیعا لیله البیض من شعبان ثم یجزی اللیل اجزاء ثلاثه فیصلی بنا جزءا ثم یدعو فنؤ من علی دعائه ثم یتستغفر الله و نستغفره و نساءله الجنه حتی ینفجر الفجر (434) پدرم علی بن الحسین (علیه السلام) همه ما را در شب نیمه شعبان جمع می کرد، سپس آن شب را به سه بخش تقسیم می کرد. در بخش اول شب، برای ما نماز می خواند آنگاه دعا می فرمود و ما آمین می گفتیم. سپس استغفار می فرمود. ما هم استغفار می کردیم و از خداوند بهشت را می خواستیم تا اینکه سپیده دم طلوع می کرد.

8- احیای شب قدر

قاضی نعمان مصری در دعائم الاسلام روایت می کند که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در دهه آخر ماه رمضان رختخواب خود را جمع می کرد و کمر خود را برای عبادت محکم می بست و در شب بیست و سوم خانواده را بیدار می کرد و آنها را که خواب روده بود آب به صورتشان می پاشید، و حضرت فاطمه (سلام الله علیها) نمی گذاشت در این شب کسی از اهل خانه بخوابد و خواب کودکان خود را با دادن غذایی اندک کوتاه می ساخت، و آنها را برای احیای آنشب از روز مهیا می کرد یعنی امر می فرمود که روز را بخوابند و استراحت کنند تا بتوانند شب را احیا بدارند و میفرمود: محروم کسی است که از خیر امشب محروم بماند. (435)

9- احیای شب عید فطر

سید ابن طاووس از امام باقر (علیه السلام) نقل می کند: ((کان علی بن الحسین (علیه السلام) یحیی لیله عید الفطر بصلوه حتی یصبح و بییت لیله الفطر فی المسجد و یقول یا بنی ماهی بدون لیله یعنی لیله القدر. (436)
امام سجاد (علیه السلام) شب عید فطر در مسجد می ماند و با خواندن نماز تا صبح شب زنده داری می کرد. و به فرزندان خود می فرمود: فرزندانم فضیلت امشب کمتر از شب قدر نیست.

10- حفظ برخی از دعاها

امام زین العابدین (علیه السلام) می فرماید: در بعضی از جنگها، جبرئیل بر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) نازل می شد، در حالی که بر سینه پیامبر زهری سنگین بود که آن حضرت را رنج می داد. جبرئیل گفت: ای محمد پروردگارت به تو سلام می رساند و می گوید: این زهر را بیرون بیاور و این دعا را بخوان که برای تو و امتت سبب ایمنی است.
آنگاه امام فرمود که امام حسین (علیه السلام) فرمود: پدرم مرا به حفظ و احترام این دعا سفارش فرمود و به من دستور داد این دعا را بر روی کفش بنویسم و همچنین آنرا به خانواده ام یاد بدهم و بر خواندن و تعلیم آن تشویقشان بنمایم. سپس دعای جوشن کبیر را بیان فرمود.

فرزندانم به هنگام خواب این دعا را بخوان

معاویه بن وهب گوید: یکی از فرزندان امام صادق (علیه السلام) شبی به هنگام خواب به نزد پدر آمد و عرض کرد که می خواهم بخوابم: حضرت به وی فرمود: فرزندم بگو: اءشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا عبده و رسوله و اءعوذ بعظمه الله و اءعوذ بعزه الله و اءعوذ بجلال الله و اءعوذ بسلطان الله، ان الله علی کل شیء قدیور، و اءعوذ بعفو الله و اءعوذ بغفران الله و اءعوذ برحمه الله من شر الساءمه و الهامه و من شر کل دابه صغیره او کبیره للیل اءو نهار و من شر فسقه الجن و الانس و من فسقه العرب و العجم و من شر الصواعق و البرد، اللهم صل علی محمد عیدک و رسولک. (437)

11- تشویق به صدقه و انفاق در راه خدا

هارون بن عیسی گوید: ((روزی امام صادق (علیه السلام) به فرزند خود محمد فرمود: فرزندم! چه مقدار از پول خرجی خانه مانده است؟
گفت: چهل دینار. حضرت فرمود: همه آن را در راه خدا صدقه بده.
عرض کردم در این صورت چیزی برای ما نمی ماند. حضرت فرمود: همه اش را انفاق کن که خداوند جای آن را پر خواهد کرد. آیا می دانی که برای هر چیزی کلیدی هست و کلید روزی صدقه می باشد. (فرزندم) همه اش را انفاق کن.
محمد به دستور پدر عمل کرد و آنچه را که همراه خود داشت در راه خدا صدقه داد، هنوز ده روز نگذشته بود که از جایی برای حضرت چهارهزار دینار رسید.

حضرت فرمود: فرزندم ما چهل دینار برای خدا دادیم و او در عوض چهل هزار دینار به ما عطا کرد. (438)

فرزندان را وادار کنید تا صدقه بدهند

محمد بن عمر بن یزید گوید: به حضرت ابوالحسن خبر کردم که دو پسر از دستم رفت و یک پسر خردسال برایم مانده است. حضرت فرمود از طرف او صدقه بده. گوید: همینکه خواستم برخیزم و از حضورش مرخص شوم به من فرمود: دستور ده تا فرزند خردسالت به دست خودش قطعه نانی یا چیز دیگری صدقه بدهد اگر چه بسیار کم باشد، زیرا چیزی که در راه خدا صدقه داده می شود اگر چه اندک باشد، در نگاه الهی بزرگ است، به شرط آن که صدقه دهنده در نیت خود صادق باشد، خدای متعال می فرماید: هر که به اندازه ذره ای کار خیر بکند آن را خواهد دید... (439)

424- حجر (15) آیه 95.

425- دخل اءبوطالب الی النبی (صلی الله علیه و آله و سلم) و هو یصلی و علی (علیه السلام) یجنیه و کان مع اءبی طالب جعفر فقال له اءبوطالب صل جناح ابن عمک فوق جعفر علی یسار رسول الله. ((مستدرک الوسائل، ج 6، ص 455)).

426- مستدرک الوسائل، ج 6، ص 338.

427- همان، ج 3، ص 151.

428- مسند زید، ص 118.

429- کشف الغمه، ج 2، ص 287.

430- مستدرک الوسائل، ج 4، ص 204.

431- آل عمران (3) آیه 26.

432- مستدرک الوسائل ، ج 6، ص 371.

433- امالی صدوق ، ص 518؛ وسائل الشیعه ، ج 4، ص 1023.

434- وسائل الشیعه ، ج 5، ص 241.

435- دعائم الاسلام ، ج 1، ص 282.

436- اقبال الاعمال ، ص 27.

437- مستدرک الوسائل ، ج 5، ص 42.

438- عن هارون بن عیسی قال ابوعید الله علیه السلام لمحمد ابنه : یا بنی کم فضل معک من تلك التفقه ؟ قال اربعون دینارا. قال اخرج فتصدق بها. قال : انه لم یبق معی غیرها. قال : تصدق بها فان الله عزوجل یخلفها، اما علمت ان لكل شیء مفتاحا و مفتاح الرزق الصدقه ، فتصدق بها. ففعل ، فما لبث ابو عبد الله علیه السلام عشره ايام حتی جاءه من موضع اربعه آلاف دینار. فقال : یا بنی عطینا لله اربعین دینارا، فاعطانا الله اربعه آلاف دینار. ((الكافی ، ج 4، ص 10)).

(439+ - عن محمد بن عمرو بن یزیر قال : اخبرت ابا الحسن انی اءصبت بابنین لی و بقی بنی صغیر فقال : تصدق عنه ثم قال حین حضر قیامی : مر الصبی فلیتصدق بیده بالكسره و القضبه والشیء و ان قل بعد ان تصدق النیه فیہ عظیم ، ان الله عزوجل یقول : فمن یعمل مثقال ذره خیرا یره ((وسائل اشیعه ، ج 6، ص 261، ح 1)).